

ଶ୍ରୀନାନ୍ଦ ତ୍ରୋତ୍ତମ୍ୟ କୃତ
କ୍ରିତ୍ୟାଵ୍ୟାବହୀତ
ତତ୍ତ୍ଵ

Title of MSS.: KRITYAVYABHAV
Language: TATTVA
No. of Folios :

Materials :
Conservation : Preventive/Curative
Performed by KKHL, MCC: GU

National Mission for manuscripts,
New Delhi,
Date

28.

प्राचीनम् ग्रन्थाम् । शुद्धितम् ग्रन्थाम् ॥ वर्षाण्यत्र । प्राचीनम् ग्रन्थाम् ॥

八

藏文大藏经

1

ପାତ୍ରିନ : ॥ ମୂର୍ଖାଚକ୍ରମମୋଯ : ଶାର : ମା
ମାତ୍ରଭବିଷ୍ଟ ପ୍ରଦାନେ । ଭୂଲଥବିବା
ବୈଶ୍ରିତି ପାଇବାକୁ ମହାକର୍ତ୍ତବ୍ୟାମାନ
ଶାମ୍ଭୁଧ୍ୟାଦିପତିପତ୍ରେ ସମ୍ମଗ୍ନୀତ୍ରେ
କରିବାକାମିଦିଛନ୍ତିକିମ୍ବନ । ତାଙ୍କୁ
ଏଣ୍ ବିନାଚତ୍ତେ । ଜୋବିନାଥମହାପିଷା

श्रीरामानु
ज्ञानोदय ॥

ପ୍ରକାଶ

मिधमात्रांक्तीर्कवार्थाप्यमदाप्रवृत्तेः । एकंतित्यिः प्रतिपत्ति
हत्तीयादित्तिथात्तद्वादित्तमध्यात्तवेष्टमाहयमादिलादिय
कानमाध्यीथयोः म्भान्दे प्रत्याश थ्युवचनं । श्रुमाधोउत्तात्ता
ममाध्यात्तः ष्वाउलोववरानने । चक्रमण्डलमाधोउत्तागे व
स्त्रुदन्तकनः पौर्णमामत्ता : प्रतिपदादित्तित्य विशेषकपाद्य
वनाक्षयमाहोवाग्ं प्रथं ॥५॥ ॥५॥ ॥५॥ ॥५॥ ॥५॥ ॥५॥ ॥५॥ ॥५॥

শামে: মণ্ডল প্রিয়িনা
পোবস্ত:। ইতিপ্রমদ্বীহৃজং। বর্ণমানোপাধ্যায়স্মৃতি কৰ্তব্য-২৭ কান্তিপি: কাপিতদদি শুভাতিপিস্তুতীয়তিতিথিষ্ঠবন্ধু।
মধ্য ১৭৮০-ক্রিয়াদি প্রতিপদা তাৎক্ষণ্যে
দাদি শুভাপথে দেশী নায়দি শুভতিতদপ্রতিপদাদিগঞ্জে শুভাতিপিস্তুতীয়তিতিথিষ্ঠবন্ধু।
মাত্রাচ্ছ্রী-কন্ত-হৃক্ষিক্ষযাহুনেন প্রাপ্ত তিথিবাসি তিথিমশুদায়ান্বুক প্রবর্তত ইতি তিথিবেকে ক
গোনদেবিপ্রোজামহাকনা। সংক্ষিতাপবরমামাযাদেহিন-দেখারিষী। শুমাদিপৌর্ণমামত্তা
পুরুষবৃত্ত মৰ্কানুষ্ঠানে দেবতা প্রবহিত বাবিলা
পুরুষবৃত্ত মৰ্কানুষ্ঠানে দেবতা প্রবহিত বাবিলা
পুরুষবৃত্ত মৰ্কানুষ্ঠানে দেবতা প্রবহিত বাবিলা
পুরুষবৃত্ত মৰ্কানুষ্ঠানে দেবতা প্রবহিত বাবিলা

मावनमहोरात्रिभवति २

ग्रु ८

दयेष्टथा । द्विक्षितिक्षुद्विमंगात्यामोक्ताते । त्रिंशत्वाश्चदिविंशत्तीमामः । चत्वेतित्रिंशत्ता । अकादयेष्टवामिरिषेषावल्लनवाशन्द्रुमाधावतिपानविपनानिवारद्विनतोगः
सामुदायिकस्त्रिद्वेष्टथाचमिसात्तमन्दर्ते । मावनमद्वाः प्रतिवदः श्वनश्वरुष्णांशात्तास्तदे
मिलवेनस्त्रिलिङ्गस्तपदेवविक्षुद्वान्त्यतीयते । एत्प्राणांश्वास्त्रिंशात्तः । प्रथमात्तस्त्रिया
पञ्चथमागवेष्ट । ४-१ वाणः द्विद्वेष्ट । ४१ विश्वेष्ट क्षिथुलमः । ५१२१ एत्प्राणांश्वास्त्रियानादि
शाक्तिनन्दनादिकवशात्तुकिञ्चिद्विक्षुद्वानिच । उत्तम्भदिवं दिवं यानिक्षुद्वानिवद्वाद्यवश्वमत्ता
विवाहिषेषप्रविष्टानियात्तवामात्त्रानिजनिदिवमीयानि । ५७८०-५७८१ श्वनश्वरुष्णांश्वास्त्रियानिपानविपना
निदिसीधीनि । श्ववामात्त्रानिवायिभवत्त्वात्त्रिक्षुद्वान्त्यतामानपृज्ञाध्यपात्त्वामानेदिवरायिमानान्तवधार्ष्यातः कानादि वित्ताणेष्टयैति ॥ श्वतः मावनमद्व१ मावलेकद्विवाकोवश्वप्रवद्वामवेष्टविमाष्ट१३० ॥

ग्रु ९

वर्णव-। श्वतिद्वेष्ट मनश्वरुष्णांशात्ताः मावनमद्वः उद्देवविक्षुद्वानवेनयोः प्रथमात्तस्त्रिया
त्वेष्टवामिरिषेषावल्लनवाशन्द्रुमाधावतिपानविपनक्षेष्ट । १११ वाणोरसे । ५१६ ॥ ग्रु १३०७३
माव-। श्ववामांदिवत्तिक्षुद्वानश्वद्वानिविक्षुद्वानिवद्वानविपनक्षेष्ट श्वतिकाणि । विं १४
शाक्तिनन्दनादिकवशात्तुकिञ्चिद्विक्षुद्वानिच । उत्तम्भदिवं दिवं यानिक्षुद्वानिवद्वाद्यवश्वमत्ता
विवाहिषेषप्रविष्टानियात्तवामात्त्रानिजनिदिवमीयानि । ५७८०-५७८१ श्वनश्वरुष्णांश्वास्त्रियानिपानविपना
निदिसीधीनि । श्ववामात्त्रानिवायिभवत्त्वात्त्रिक्षुद्वान्त्यतामानपृज्ञाध्यपात्त्वामानेदिवरायिमानान्तवधार्ष्यातः कानादि वित्ताणेष्टयैति ॥ श्वतः मावनमद्व१ मावलेकद्विवाकोवश्वप्रवद्वामवेष्टविमाष्ट१३० ॥

ମାତ୍ରାଦିହିକ: ଇହାଦେ ନନ୍ଦନାଥ ନିଷ୍ଠା ଶାଳିହନ୍ତା ସଥା ଗଢ଼ିଯା

(ପ୍ରମାଣିତ କରିବାରେ ହେଉଥିଲା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା)

ଶ୍ରୀପାତ୍ର : ମୁହାମ୍ମଦଙ୍କାନ୍ଦିଲ୍ଲାହୁ ଯାହାର ବନ୍ଦିଲ୍ଲାହୁ । ଏହାର ବନ୍ଦିଲ୍ଲାହୁ

ନାଥଦ୍ୱାରା ମୁଖାଗବାସଙ୍ଗତି କୁବାଠମନ୍ତ୍ରମର
ମନ୍ତ୍ରାଦ୍ଧରେ ଶିତେଜିକ୍ଷାକ୍ରିୟାଧିରାଜାମହାନ୍ତିରେ ଉଦ୍‌ଘାତିକୀୟ

ପ୍ରାଚ୍ୟମିକାଲ୍ପିକ ବିଦ୍ୟାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ କାନ୍ତରମ୍ଭମାନେ ଅନୁଭବ ହେଲାଏବେ ଜୀବନମା

तु द्वयमेव । निकात्ति वो मणे धौक्षामार्गात् आदिर्विश्वा-

ପରିମିତ କନାମ୍ବାକୁ ପରିମିତ କରିବାକୁ ପରିମିତ କରିବାକୁ ପରିମିତ କରିବାକୁ

१४ योक्तव्यशिक्षिः लक्षात्रिवा नदुपक्षतिग्राम्यमालांग्

୨୭୮ ପୂର୍ବମୁଦ୍ରିତିଶିଳାଦାୟମାନବସ୍ତଗଣଯା ୩ ମତୀ

卷之三

ପ୍ରକିମ୍ନିଧାତ୍ରୀ

१४८ शास्त्रिकानुसूप्तेनार्थमायोगी।

ପ୍ରକାଶକ ନାମକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପ୍ରକାଶକ ହେଉଥାଏ । ଏତଙ୍କୁ ମୂଲ୍ୟାଦିତ୍ୟମାନାଯିମାନବସ୍ତଗଣନ୍ୟା । ୩ ମତୀ

(उपाधिः इवाद्यावर्कोर्मः)२

(क्रितिजननीता०)४

(माधवनृ०)२ ज ६

न उत्तरामान् योगवाक्तः । न च सो वादिष्विष्णुयियाया अविभित्तिवत् न गृथयोग्यविष्टुधर्मो उवाचि प्रिजपादित्तेऽज्ञयमहस्तजात् योगश्यां प्रहृष्टिवृक्षमास्त्रिकीत्तरम्
वसादुर्गाधि वृ० विष्टुधर्मो उवाच मत्तथो वाल्यावालोपाधिनृ० वस्तुत्तस्तुत्तात्तेऽवशामेत्तुयियाया
वादोमामपद्ममाथ्यायावभवः । उथात्तशावीरुक्तीकायां वाचमपति मित्राः । शमावोवृण्डेनेत्तप
शान्त्वक्त्रिवृ० तिन्नक्रित्तादिवीजदेवन्नतेषांकाण्डुक्तवलिशावृष्टात् । उर्द्धिदर्शात्तद्वंत्तु
शावत् । किन्तु एक्षत्तवालोदो प्रोष्ठपश्चुर्क्तुपश्चादाव गृथयुग्मादिप्रयोगात्तयैव० गोण्डवमी
मित्रः कानेत्तिविदेशः । उथात विष्टुपूर्वाले । कानेवकप० कप० उत्त्रिष्ठेऽर्जेण्यवद्यते । विष्टुधर्मो उवाच ।

३२
त्रिक्षयकपाया श्वमाधावणवेनाहिंश्चत्तिविमित्तं लोयादोत्तुयियालां तुथात्तिश्चत्तः कथं लो
देशात्तवल्लिशथोक्रित्तिजनपवनवीजादिमामश्रीमावधान जन्माप्तुक्रियः शानिवीजदेवन्नवपदि
यियाया श्वमाधावृण्डेन्नपोष्ठमामत्तपि कथं वप्रहृष्टिविमित्तव मित्रित्तेऽपादिपादकवत्त्वा
यत्तेत्तिन्नत्तुमर्क्त्तमित्तेवकान्त्तिमत्तावृमावादुत्तज्ज्ञात्तदत्ति विजकानेवादिमत्तेऽप्तियोगन
मित्रः कानेत्तिविदेशः । उथात विष्टुपूर्वाले । कानेवकप० कप० उत्त्रिष्ठेऽर्जेण्यवद्यते । विष्टुधर्मो उवाच ।

卷之三

यक्षणां त्रिथाचेद्युः । एसमा र्घजगतमिन्मृते मंहवकविणः । तेपिकाननवीथत्वेकानोहिवरद्वदः ॥ ० ॥ - श्रुतेणोदीनामान्त्रवाचिता अश्वन्मु
त्तैः प्रदृष्टः सम्भूमव्याकुलं कर्त्तव्यं वामचिह्निः । मासचिह्नकर्त्तव्यं सोविश्वात्याश्वमेवति
कीनवश्च त्रिगते श्वसद्वाँगां पाविवर्त्तेत्वाज्ञत्वं त्रिथाचेकवाक्षिशुपत्तुयानः शूर्योमे
नम्पत्तिइतिपूर्वसम्प्राप्तिः । उत्तरवाकर्त्तव्योनोपववशादत्तमामित्तिहृष्ट्वकर्त्तव्यति
तित्तेल्पद्धुया वीतेवेष्टत्रामीहलादिनानिवप्पदम्पमामवद्यश्ववनादोमप्रक्षेत्रम्
क्षवीयेपार्कणादिमाहत्यादाद्विक्षाद्यमिन्द्रियादि मासेनेति पार्वत्यानमत्तं निष्क्रृतं श्वेषविगद्धि कर्वन्तु प्रश्नाननक्षणे ॥ धार्मेविविग्निगच्छ

ଶବ୍ଦାତ୍ମକ ପରିବର୍ତ୍ତନମୟଃ ।
ଏହଣମୁଖେବିନ୍ଦ୍ରିୟଦମାତ୍ରବୀଦିତି
ପାତିଉନାଦୋଶୀସ୍ରଗଳକାମପ୍ରେସ୍
ବିନାପଥୋକବାହାତ୍ । ଶୁଧ୍ୟାଯଶ୍ଵର
ଶ୍ଵରକାଶ୍ରାନ୍ତିଚାନ୍ତମିଷ୍ଠୁଥାନ୍ତି
ତଥିତିମୁଖେବିନ୍ଦ୍ରିୟଦିତ ମୂର୍ଖରଜୁହୀ

यत् । अथ इशकृष्णेः सुरो नेत्राणां प्रभमित् मन् कवण्डः मूर्खमेष्टुपदितः । यथा द्विष्ठुद्विकवण्डस्त्रियः मिति प्राप्तं वामातः । मूर्खमालामकवण्डः शक्तम् वृक्तुः अथवाक्यं प्रलयाकृपात् स्त्रियुप्रहृतिर्वै वृक्तम्
मूर्खस्त्रियावपि न ग्रीष्मामातः विस्तुतवालिमालाकौदृशः प्रियते वाटः । स्त्री
उमितिश्चकृत्तुप्रहृतिर्वृक्तिक्षिप्तेहेवत्रिगतलुक्षिण्डादिति ।
मासीयत्वात् उपित्तिविश्वितकर्मचक्षुवत्त्वाधित्प्राप्तिप्राप्तित्यादिति ।
इति कर्मणामप्याकृत्वाधित्प्राप्तित्वादिति । एवम् भूतः भाग्यं भवत्याज्ञ स्त्रियुप्रहृतिप्राप्तिवृक्तिः ।

२५७ त्रिपद्मावासाधनशुभ्रकृष्णलोमगा० इति दठनस्य अनुप्रदर्शक उच्चारणात् कथं?

ମୁଦ୍ରାତିଥି ଅନ୍ଧା

(मूलिकाण्ड) ६

तेवर्षेचाक्रमाशालेषादेशाप्यादि भूत्तकं द्वादशमृताः । एषाऽप्युक्त
तेजितद्वजः । शक्तियन्तःकाकवणोपेशारकोषास्त्रवाक्या द्वादशतयः । वाक्यमामाशान्तिरूपे इ
गानिदेवलोक्यामेकविश्वजः ॥ मनमामेपिवमत्तादेशीमद्याग्नकवायैर्चातुर्माणान्तिरूपान्तु
माः मन्त्रात्मवः क्रितिर्घोदशमामाः मन्त्रात्मवः ॥ योद्योन्धिमानेपात्रमृतिः ॥ यन्मित्रदेवद्वा
गेकस्थथव्युत्तिर्घोमामाः । धर्मामामाः धर्मेकैष मन्त्रात्मवैतिर्घोमामवधपर्यायात्मजा ॥ फलुनवक्षिप्तं पुराणीयं । गाङ्गामामान्त्रवैद्यामान्त्रयं उक्तं । एवं शास्त्राव

पूर्वस्त्रीनमामावामेत्तिर्घोमाववावेव वोहिषीनश्चप्युज्जवेशायामायात्म सन्तवत् । शत्रुचित्तामलायामः । शीनादिक्षेव विर्येषामावस्त्रपथेष्वक्षणे न्युवेष्टहत्येषामालेषाश्चादशमृताः । एषाऽप्युक्त
अतिपदादिदर्शान्तावाऽप्याकृत्यायमेष्वक्षणे शाश्वतिर्घोमायामायामृताः । एषाऽप्युक्तमामेपिवम्यान्तःकृद्वः क्रितिर्घो
पादिविजित्यायादशमापिवादशमृतकाः ॥ इति तालेनोपदेशीकीर्त्येषादिशक्तिविजिति
द्वादशमान्तिरूपान्तुः ॥ शिखपदमृतहृद्वादिविश्वमान्तःकृतिर्घोमावादवायालविजितकन्त्रम
वानिकमनमामवर्त्यवार्थव्युत्तिर्घोमेकविश्वमृतिर्घोमेकविश्वात्मवैतिरूपान्तुः ॥ तथात्मेति४ । द्वादशमामा
मेकस्थथव्युत्तिर्घोमामाः । धर्मामामाः धर्मेकैष मन्त्रात्मवैतिर्घोमामवधपर्यायात्मजा ॥ फलुनवक्षिप्तं पुराणीयं । गाङ्गामामान्त्रवैद्यामान्त्रयं उक्तं । एवं शास्त्राव

यामेत्तमप्यथाऽत् इति निष्ठुनार्कमनमामपात्रत्वाप्याशांगैत्यथवः शायानमतिदोषादिधायकं ॥ तेन एककृत्ये प्रभृत शास्त्राये वश्विशयन् । उद्याद्वितीयत्वं कर्त्तव्यं वै मान्या
शाटादिष्वेवश्विशयवादिविधानात् तथाच मृत्युवाण् । लोकवित्तिः प्रदायादेव
प्रत्येः । उत्तर्गम्यानवत्वात् मीनश्च विश्वावक्त्वे कुरुते प्रतिपदादि दर्शात् लोकामा
दिवास्त्रावृत्तिर्विशेषेणागायत्रे इति नायाच्छ्लोकवर्णात् विजिनिरुद्धर्त्वं विश्व
यात् । ऋत्वेष्यमाणवक्त्वं दृष्टानि कवचानि मूर्खत्वमपि इत्यज्ञः । अस्य वर्मो वश्वस्त्रय
दिविश्वादिष्वेवत्वात् एव नवानार्थतो निर्जिथाच्चात्मकव त्वेणादिपदानां शाजो नक्षत्रेण युक्तो कानः मास्त्रिग्रामोर्मासीति महत्त्वायाग्निति मूर्खात् लोकानि विश्वस्त्रयः । स्म

(विमाय १)

10

कावयेऽहम्
काहेऽपादि
मधुकिंवर्ण
नवातिगदि
४। चान्त्रवद्यु
क्षवज्यादिल

五三
28' 25' 28' 28'

513

(28' 25' 25') 8

ଓ ଶାନ୍ତିରିପାଦୀ

१०८ अद्वितीय वर्ष

ପାନ୍ଦିତୀଶ୍ଵର

शान्तसंवृत्तिः श्रद्धा

卷之三

ଏପାତେଇ ଯାମିଆଦେଖିଲୁକ

ହନକ୍ରିମାଣେଚ । ଜୀବମନ୍ତର
ବ୍ରାହ୍ମକାନ୍ତଗତରୁଷିଦିବା

শূর্ক্ষিত যোদ্ধানং যবানাৎ প্রতি

ଶ୍ରୀଦିବଶାଳାମଣିମୟୁବ୍-୧୯
ଜ୍ଞାନକ୍ଷେତ୍ରାସିଦ୍ଧିଜ୍ଞାନ

ଶ୍ରୀମତୀ ପାତ୍ନୀ

藏文大藏经

ত্রিকার্তিকাদির্বৎতেনক্ষত্রিকাবোগ্রহিণাবৈকত্যমিনবৃক্ষপত্রবজ্রাদ্যেকত্বনাত্মেকার্তিকংবৃষৎ এবংমার্গশীলাদি । ধ্যবৰ্ষদ্বয়স্থাটকার্যবক্ত্রেণ্যোরিকত্বাশ্চিত্পুরুষগুলোই ব্যাপ্তিস্থুদেতিত্বে ক
ত্রিকার্তিকাত্ত্বৰংমার্গশীল্যত্বৎস্থুবৎপৌর্বমিত্রিঞ্চিদগতি । এবং শঙ্খজ্ঞেষ্ঠার্জুনজ্ঞেষ্ঠম
শামকশূর্ণিমা । জ্ঞেষ্ঠাভেবমশামুকামহাজ্ঞেষ্ঠীপ্রকীর্তিতা । মশ্বত্ত্বমুগ্ধাদোষবৰ্ষমাণসর্থায়ঃ। ন
ব্রহ্মপঞ্চতি: শেষাত্মমাশ্চাদিষ্ঠুবিত্তশয়া:। মংসৰীদানুপূর্বকামুকায়োদ্যামুক্তকামতাৎ। মশ্বত্ত্বমুবা
পূর্বকেবক্ষণাং ধান্যবাক্যানুপূর্বকে । ইত্যপূর্বকজ্ঞত্বা পদানং প্রোজং মশ্বফনং । জ্ঞাতি
ধূর্গেগণানন্ত:। প্রভবাদে: প্রভবাদিবৰ্ষস্থাণ্ডঃ। গঙ্গীবাক্যবন্মাপিজ্ঞেষ্ঠমশ্বত্ত্বমুখ্যন্বোপঃকিন্তজ্ঞেষ্ঠমশ্বত্ত্বমুক্তিজ্ঞেষ্ঠ

प्राप्तामरा ज्ञेये विद्वत् मरुप्रमद्य विश्वत् मरुष्टु च विश्वेष्टु भविष्यत् भविष्यत् भविष्यत् ।
धर्मात् रहस्यगात् वरुम् तिवात् ननि । ज्ञेयामूला
त्परिकम्यापत्तिमिति त्वेषामिति । तथा चाद्युतभागावेदाद्यावश्यकन्यत्वावेदमाणो विष्टु
म्यात् भवत्त्वाविवशः । एतदेवतः ज्ञेयवशः ज्ञेया
त्प्राप्तवानिश्चिन्माकनायादीनि । धर्मादयः धर्मीधान्ये खु
त्प्राप्तवानिश्चिन्माकनायादीनि । धर्मादयः धर्मीधान्ये खु
त्प्राप्तवानिश्चिन्माकनायादीनि । धर्मादयः धर्मीधान्ये खु

(लोबणीघमाघादिलोर्ममामगमि)

धार्म १

यद्युदियोगम् लोवैषोगमास्त्रमसक्तवाऽऽुथाच गोडिनश्चाम् ॥
 मध्यमं अनुष्टुककर्त्तुल्लचल्लेधन्नप्रत्ययवोन उवेऽप्तुष्टुकेवावस्थावाऽऽकिं
 माद्यादिप्रत्ययः । श्वेतवनघृश्वावीस्तन प्रथमतः पोषणाद्याह्यमेव
 गाऽप्तेषोगिक ॥ श्वेतदिशा द्वोल्लुक्ति किं मीनश्वरिप्रावक्ष इलादिल्लुक्ति
 ल्लुतावशाऽऽुपाचश्वलिमूलकादः पाठकुड्ड्याते श्वेतिक्षुथास्त्रितिदीक्षिः-
 स्त्रविमश्वाद् ॥ श्वेतक्षेषोपनश्चत । श्वेतम् श्वेतवशाण्यर्थात्तुमाऽपाणि
 श्वेतमप्तमोष्टकार्थ्तुश्वावश्वीममामनिष्टेष्व (श्वेतदलाक्षावनार्थः) ॥
 नमप्तमानिष्टेष्वप्राल्लोप्यः प्रक्षमममाममाऽम

४२

प्रथमाधिकार्त्तकाहुऽस्यजगत्प्राची
विशिष्टिः । अस्मान्मोरपवदेनतद्यत्क
चक्रावगति विभिन्नोदयवभूयस्तिजीमूलवा
दिश्चाचाल्लोपादालीकीर्णिः कर्मस्मामो
दित्यात्विष्णुश्वरणः । मामः पश्चिमध्यानार
कामनवदवेश्वरायामपि । द्वित्त्वम्याः ३
(अथः १०)

नः शृङ्गिः । श्रुथमावेशाथमावभायावाहिणमग्रधर्त्तुदिशः लाक्ष्मीप्रवणः श्रोतः मौवासुमागादयोद्यादलेप्त्रोता ॥ ७३४ ॥ श्रुथमावेशाथमावभायावाहिणमग्रधर्त्तुदिशः लाक्ष्मीप्रवणः श्रोतः मौवासुमागादयोद्यादलेप्त्रोता ॥ ७३५ ॥ श्रुथमावेशाथमावभायावाहिणमग्रधर्त्तुदिशः लाक्ष्मीप्रवणः श्रोतः मौवासुमागादयोद्यादलेप्त्रोता ॥ ७३६ ॥ श्रुथमावेशाथमावभायावाहिणमग्रधर्त्तुदिशः लाक्ष्मीप्रवणः श्रोतः मौवासुमागादयोद्यादलेप्त्रोता ॥ ७३७ ॥ श्रुथमावेशाथमावभायावाहिणमग्रधर्त्तुदिशः लाक्ष्मीप्रवणः श्रोतः मौवासुमागादयोद्यादलेप्त्रोता ॥ ७३८ ॥ श्रुथमावेशाथमावभायावाहिणमग्रधर्त्तुदिशः लाक्ष्मीप्रवणः श्रोतः मौवासुमागादयोद्यादलेप्त्रोता ॥ ७३९ ॥

٦٣

वैरेण्यार्थिधनभाष्या

४०
जिप्राप्त्वे प्रमाणार्थात् एतम् कवादिककटोद्याक्षण्यनिकापाण् ग्रोत्स्मार्त्कर्माप्यमिति । धनुकादेमृत्तमिन्द्राजातिश्चित्तेऽवायपादिनिकपात्रं विमानादिकापार्थमिति । लोकात्मालक्रान्तस्तीतिविनापिमीनादिश्चावविषेषामावस्तुश्चयमेकलेखतदिवाचनिकहर्थेनाप्यवान्
श्रुक्षपादादिशब्दान् इत्क्रियारेनमाप्यवाचकतामात् । नवितीतकर्मादिवाचकवृत्तदुर्ज्ञं वाक्षक्तु
केष्टश्चक्षुश्चाद्युपास्तुः प्रत्यक्षते । तथापिवाचकक्षुमात्रायत्तेषाकटोदीवत् । शकटोदीवत्तेषां
तेषामितज्ञात्रशामन्त्वाप्यमेहनि ॥ शृक्षपाक्षेममयक्तुदामृष्येदयेमाति प्रवर्तयामाति
विमुखः ॥ एवमिन्द्राक्तेषितेषितोदेवदधान्तानोर्बस्तुगामयुगकंपकीमठमृष्येद्विहनक्षाणां प्रह्वादिवद्वत् मवापि ॥ तेषामितात्मदेवेष्टुक्तु प्रातिपद्मावत्तर्थः । शृनवत्राकवोपेष्टु ॥ ० ॥

ଓ জগড়ইয়িনারেব্বঃ ১২

(३० शिल्पिका)
मानस ॥ न
तेमातिरि
महत्तु शू
ठमाथा ब
मानस ॥
नायथा

प्रदानी अवास्था की भावना २

मानै ॥ न वृथा लोबति विद्युत्यनामे कर्मणिभूमयः । तथा चाक्षे पिमन मामेस उद्दिष्टे दिवाश्चतुष्प्रादद्विष्टते अवधिकर्णिभूमयः मानै न वृथा
त्तमातिग्रंशत्वविद्युत्यनामेत्तद्विष्टते कर्मणिभूमयः । आग्नेयनिष्ठुतो विद्युत्यनामेत्तद्विष्टते कर्मणिभूमयः । अन्तः शृङ्खलः । तमिष्टप्रकृ
श्चतुष्टप्रकृत्पूर्वामावस्थाकर्मणविद्युत्यनामेत्तद्विष्टते मामात्ववाप्तुर्मन्धेष्ट
ठमाथोविनाथनश्चामग्रेष्टुष्टिविष्टते किंचित्प्रकृत्प्रकृतः कर्मणिभूमयः । तदेवोपादय
मानै विष्टप्राद्यविष्टुष्टिविष्टते । शृङ्खलामः शृङ्खलायोविष्टिः विष्टिकर्त्तैः ॥ शृङ्खलाया
द्युष्टप्राद्यविष्टुष्टिविष्टते । शृङ्खलायोविष्टिः विष्टिकर्त्तैः ॥ शृङ्खलाया

४८ -

ପ୍ରତିଶମ୍ଭାବାନ୍ଧାଦୃ

କୋପଦ୍ରମାଯାମାତ୍ରିମନ୍ଦନାଃ ପଦ୍ମଂ ପତିଶ୍ଚ ଯମନ୍ଦନେ ଉତ୍ସବାଶିମଂ ଘୋଟାଃ ଶିମଲମାମୋତୁ ବତ୍ରାତିତାଦଃ

(କ୍ରୟନ୍ତିକ)

2

ମହାଯୋଗନାଶ: ପ୍ରଥମ କଲେ ଉତ୍ସମଂଘାଗରେ ଉଚ୍ଚବଦ୍ଧି

योगेत् परिश्च इति कृष्णद्वयवर्ती र मिति मीमांसकमिद्याकृत्य एतिनक्षलत्त्वेत्यवादिवेधयिकं भागात् भाविष्याथ दुष्प्रभवित्य उद्द्यग्मिति । श्रावकविषयेकपि अभावमात्रयः यथा विस्तारात्
मापदेन उद्भावनश्चत्त्वात् न लक्ष्यते वाक् वचनस्त्रियात् विधिते श्रथमावामात् श्रुत्याकृश्चाप्यव
प्रतिपदादेन उद्यवं उद्यतिं याहि दशात् कृष्णप्राकृत्यात् विहिते
प्रतिपदादेन उद्यवं योगः श्रुपरक्षणे प्रतिपदावस्तु प्रतिपदादेन मासमादर्थात् द्वयस्त्रियात् विमुक्त्ये
उत्तमात् उत्तमामावामात् विधियोऽपात्तोऽभावमात् द्वयमाविविधावर्त्तिं त्रिवादेकवामिक्त्य
श्रुत्यै पूर्वमामम्यमनमाम त्रिवादेष्यप्रवर्मनम् य विभूत्यादिभूवयावक्त्वेन द्विवाधात् विदिष्मन्म
थात्यिति । एतद्भावमावामाद्वयमिति भासिपूर्वोज्यात् प्रतिपदादेन
विभागात् त्रिवादेन उद्यवं उद्यतिं श्रुत्यात् विधियात् विहिते भावमात् विस्तारात्
प्रतिपदादेन उद्यवं योगः श्रुत्यात् विधियात् विहिते भावमात् विस्तारात्

ପ୍ରାକ୍ତିବଜ୍ଜିତ ମିନେ ଶ୍ଵାସ
ଫିଯୋଡୁ ପାଷୋଦର୍ମାକ୍ରଙ୍ଗେ
ବୈଧା ପ୍ରକିଧା ମନ୍ତ୍ରବତୀ ନାଚି
ଦୁମନମାସ ପାତନି ଯଶୁଦ୍ଧି
ଦେବବନ ଦ୍ୟନ୍ତ ଧୟା ଉଦ୍‌ବଳି
ବିନାତିଶ୍ଵର ବାହୀବନ୍ତି ଧ୍ୟା

तिविषेषं द्विद्या ग्रामादानादृष्टिवनेण सुकृतं उपदादि कर्मात्ममात्रापूर्वा ॥ उत्तविभूतमनादि वर्कनमिति ॥३०॥ अतः पूर्वान्तर्गतं एव असनादिशूल्यतामिति

१८५४
१८५५
१८५६
१८५७
१८५८
१८५९
१८६०
१८६१
१८६२
१८६३
१८६४
१८६५
१८६६
१८६७
१८६८
१८६९
१८७०
१८७१
१८७२
१८७३
१८७४
१८७५
१८७६
१८७७
१८७८
१८७९
१८८०
१८८१
१८८२
१८८३
१८८४
१८८५
१८८६
१८८७
१८८८
१८८९
१८९०
१८९१
१८९२
१८९३
१८९४
१८९५
१८९६
१८९७
१८९८
१८९९
१९००
१९०१
१९०२
१९०३
१९०४
१९०५
१९०६
१९०७
१९०८
१९०९
१९१०
१९११
१९१२
१९१३
१९१४
१९१५
१९१६
१९१७
१९१८
१९१९
१९२०
१९२१
१९२२
१९२३
१९२४
१९२५
१९२६
१९२७
१९२८
१९२९
१९३०
१९३१
१९३२
१९३३
१९३४
१९३५
१९३६
१९३७
१९३८
१९३९
१९४०
१९४१
१९४२
१९४३
१९४४
१९४५
१९४६
१९४७
१९४८
१९४९
१९५०
१९५१
१९५२
१९५३
१९५४
१९५५
१९५६
१९५७
१९५८
१९५९
१९६०
१९६१
१९६२
१९६३
१९६४
१९६५
१९६६
१९६७
१९६८
१९६९
१९७०
१९७१
१९७२
१९७३
१९७४
१९७५
१९७६
१९७७
१९७८
१९७९
१९८०
१९८१
१९८२
१९८३
१९८४
१९८५
१९८६
१९८७
१९८८
१९८९
१९९०
१९९१
१९९२
१९९३
१९९४
१९९५
१९९६
१९९७
१९९८
१९९९
१९००

मयवाश्चत्तेष्वं योगः । न तेक्षणाशिद्धिमासमयापनमात्रौ उभार्थे च तद्वामेकवाशीमंकाञ्चनप्रतिपूः प्रथमश्च तेष्वाशीत्तद्वितीया या ॥ अतिप्रदिवा वर्षे: मं योगात्तेष्वाशी
प्रियनमामतास्याः । अतेव बहुतातिष्ठे । अमावास्यापविद्विन्द्रियात्तिवर्तितः । मन
शिश्कुक्षयदर्शद्वियात्तिप्रमुक्तं । एतच्छ्रुत्येदर्थित्योर्म्यासयोऽपूर्वक्षेत्रेव मनुष्यात्तिलपव
श्चद्वित्येकत्तु च तद्वाशः । एव यस्तद्वितीयानामन्दनामविमामकः । ग्रीष्मजन्मपतः पूर्वप्रश्नक
। उभाचिद्विष्वदर्शमर्माकवे । तिग्निनेकेन दिवमश्चात्मानप्रकीर्तिः । अहो वात्विनठेक
मावेनमितियादवाचार्यः । सूर्यमिहात्मेतिग्निशाञ्चममंदिनमिति । समयप्रकाशोर्जातिष्ठेतिथिः शशाङ्कं दिनमिति । एतत्विष्वदर्शमर्माकववठनमात्रमितिवाचम्भिनीवात्मेतिथिः शशाङ्कं दिनमिति

उथाऽत्रिदिनगणनास्त्रिल्लुः "दिवमपि तिथियाचकमिन्तनकिक्तिप्रमाणमिति" उक्तिमूर्यावद्विषयामाशां उद्यवस्त्रवाबहावादिलक्ष्मियं पवार्हपिविमपदमाहावादवाचित्तानुसृष्टेः
 वृद्धवद्वावाः शास्त्रीयपवित्राप्रायावेषर्थापद्यावनवक्त्रात् । अनदिवमातिग्रामेष्विज्ञाना
 नामचेदादक्षमिथ्येष्वद्वाकर्षनं करवाति एवं ठक्कोपाति । एवमिहक्षुप्रकारे
 धवादिप्रत्यक्षः "ज्ञवर्णमाधवादिविकपतिति" पञ्चाद्याद्यात्पञ्चमिति प्रावनादिविकपतिति
 माधवादिष्वपत्तेष्वमामिदशियं यदा । द्विवापादः मविज्ञेयः शेषवेद्यावनहृतः । द्विवा
 पाद्याव्यं स्त्रैम् । द्विवापादः मविज्ञेयाविष्वः मृणीउकर्काटे । अमावास्याऽप्युत्तरव्याप्तिः । अथावाश्वास्याव्याप्तिः । अथावाश्वास्याव्याप्तिः । ननु कर्कष्टा

(अधिकारीय वर्षात् निपायन वठनं दर्शपत्रित भारति) १

इति गृह्णण्वा शिष्ये वाक्ये विद्वावत्तोर्मेष्टुनामः
 अथाच ज्ञातिः शास्त्रः । मेष्टुनाम इव नृपत्वां
 । उन्दिन इति उपमक्तुशास्त्रां मेष्टुदि संज्ञेण
 नाधिकाष्टमामाधिकवर्षद्वयेऽधिमामः "ममौ वे
 दित्तिर्गम्ब । सावलनन्तु मां लनन्दिन संज्ञेण प्रथम
 धर्मो तु वस्त्रान विप्रयता ल्यति । यत् पञ्चमं त्वा

(पूर्वमनमामाः पव० त्रिवर्णं शास्त्राधिकवस्त्रघशास्त्राधिनानि उत्तावेशाश्रादिपश्चात्यभूपव॒ दिनानि ७ कीष्टो ग्रथुद्वयादितानि ७ व॒ ऋक्तमणवर्ष्णान् उदा आवृत्तेनमलमामः ७३)

କତିପାଯନବେତି) ।

१८७।
पदधिक नवं मृत्यु काले उनामङ्गला उत्तिष्ठाने वृश्चिकमङ्गलातिः प्रतिपादि पूनरपि केऽगला अमावास्या धनुः मङ्गलातिः वित्तिदृष्टे चनाघामहिमामः यश्चकुरुते ननिश्चितः
पूर्विद्वित्तिविहरये वृश्चिकमृत्युपकालो गर्वनो लोपि । अस्मिन्नाद्य वैशाखमेष
सम्मानधर्माध्ये । अउवृत्तप्रतिपादि वृश्चिकमङ्गलात्मामम् उनामृत्युवृष्टात्पि
कुठियानामसृगधावाऽउदापि रात्रिमदिन । इति ज्ञा
मागर्विष्णुवाग्ता । अउत्तिष्ठानमृत्युवृष्टात्मात्मावृष्टिश्च वैनान्यायेन प्रवृत्तिः उनामृत्यु
वृष्टिः उत्तिष्ठानमृत्युवृष्टिः । वैशाख्ये उत्तिष्ठानाधिमामः प्रहृतताः । बृजातिष्ठानामिति वृ
वर्वकातिष्ठानगच्छमृत्युवाऽमन्दशीघ्रगतिकोमितर्थः । एवमाश्रिताधिमामपात्रुनादो
द्विति । यदापूनरपि अमावास्यामेव उनामङ्गलातिर्द्वान्द्वामाधवादिष्ठेविमामपात्रुमृत्युवृष्टिः

नमामात्रवृ॒त्त॑उ॒त्त॑मन॑किल्ल॑उनादो॒हृ॒मानापि नायमविमामः॑ विल्ल॑पात्रादधिमा
याऽतिथि॑ममनुप्राप्तुनांगच्छित्तात्मवः । उद्येवमवृत्तिः उत्तिष्ठानायेन प्रवृत्तिः उनामृत्यु
तिः॑ शास्त्रात्मावृश्चिकमृत्युवृष्टिश्च उत्तिष्ठानायेन प्रवृत्तिः उनामृत्यु
आत्मेः॑ सूक्ष्मानमवर्मीधातु । वैशाख्ये उत्तिष्ठानाधिमामः प्रहृतताः । बृजातिष्ठानामिति वृ
पूनस्तथापात्रिः॑ पूर्विष्ठाधिमामः॑ प्रहृतताः॑ नायेवत्तिः॑ पात्रिकताः॑ अद्वाप्त्य॑ नर्व॑ पूर्विष्ठा

त्रूप्तिपादेऽवक्तित्वा दूर्क्षाधिमामाः मार्हद्वितीयवर्षमन्त्रिते वहोऽधिविमामम् ॥ अप्स्तु वाऽग्न्यमाधिमान्त्रिते ॥ अतेव वनाश्चक्षित्वमिदमिति
कानविवेकजीमूलवाहनश्चाहम् । तिकनोप्तेवं घुण्डेत्वा । उथादित्तातिषेव । दृशा
तुम्मनमामद्वाः । उथादित्तात्त्वादियोमामः कदाचित्तिथित्वादित्ताः । कानाप्तवाऽममाधाति
त्वात्त्वेयेशाद्योऽधिकोलः भूतिक्तित्वाः । शोभ्यामाग्निष्ठः । अधिकोहधिमारः । एतु
स्तु वानाधिमामां विद्वर्द्धाः । उदेकवर्षेमनमामद्वाप्तात्त्वादिवाध्याः । धृत्युत्तुना एतद्विषय
मामतानुन्नित्युत्तदेनोपपान्तो । उथात्कात्कम्प्तुः । दृत्यांशोऽजीवक्त्वन्त्वं अप्युधेयं महानयः । बाजादिष्टेकं काम्पक्त्वाग्नकृष्णानुभव्यित्तित्वा । एतद्विषय
१ दधिमामक ॥

तां फलां शुनादीनां प्राप्योमाघमध्यक्षितिः । नपुंमकर्त्तव्यतिन्पोषमध्यकदातन । नपुंमक
नपुंमकर्त्तव्यमृतः । शाश्विल्लादि । प्राप्यमानशुतः शोभ्याज्ञेष्व्याप्ताचेष्वठ । मध्य
त्यातिः मिक्तान्त्रवृक्षमिक्तात्त्वाः । धृत्युत्तुनाग्नेष्व्यरूप्तिकवाथ्यनुनि । मकवेवामन्त्र
एव प्राप्तमैषित्याधिवादिष्टेष्व्यतिनियमातिधानः । इत्युत्तेकवर्षीयां मंक्रान्तमामावधि
मामतानुन्नित्युत्तदेनोपपान्तो । उथात्कात्कम्प्तुः । दृत्यांशोऽजीवक्त्वन्त्वं अप्युधेयं महानयः । एतद्विषय
२ कलाकृत्वविनिमित्तकथा